

על מלחמות ואיומים משתנים

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 2,092, 9 ביולי 2021

תקציר: על החברה הישראלית להכיר בעוצמת האיומים החדשים הסובבים אותה ולבחון באורח ביקורתי את הטיעון הרווח בדבר חלוף עידן האיומים הגדולים והצורך להשתחרר מרוח "האומה המגויסת".

מאז מלחמת העצמאות מרחף המושג "איום קיומי" מעל ההווה הישראלית ומשמש אמת מידה עיקרית לבחינת מצבה הביטחוני של המדינה. מדי יום עצמאות מבטיחים ראשי מערכת הביטחון כי למרות האתגרים הביטחוניים הרי שמצב המדינה רחוק מאיום קיומי. אלא שבינתיים הלכו ונוצרו איומים חדשים - פחות מובהקים מהאיום הקיומי של ימי תש"ח אך לא פחות מורכבים ומסוכנים. מלחמת יום הכיפורים נחוותה בעת התרחשותה כמלחמת קיום ללא סייג למרות שנשיא מצרים אנואר סאדאת כיוון את המלחמה לתכלית מוגבלת: לא לאיום על יסוד קיומה של ישראל אלא לפגיעה קשה במעמדה ובתפיסת הביטחון שלה. הישגיו הצבאיים והמדיניים חוללו מאז השראה סוחפת על "הגיון האיומים" שהתגבשו מול ישראל. בצורתם הגלויה הם הלכו והתרחקו מהכרתם כאיום קיומי מובהק, אולם דווקא בכך הם סדקו את ההסכמה שהייתה קיימת בחברה הישראלית עד 1973 בשאלה העקרונית על מה מוכנים לצאת למלחמה ולהעמיד את חיילינו במבחן ההקרבה.

בתפנית תודעתית זו, נוכח הקושי הגובר בהצדקת מחיר המלחמה, מתקשה ישראל להציב מטרות מלחמה מרחיקות לכת. אמנם קיימת בשיח הישראלי הסתייגות גוברת והולכת מנכונות ההקרבה, אך עדיין ממשיכים לצפות מצה"ל לממש בעת מלחמה את הדבקות במשימה, את אותה ההקרבה שגילו הצנחנים בגבעת התחמושת. בינתיים פנו האויבים החדשים - חיזבאללה, חמאס ומשמרות המהפכה האיראנים - למלחמה בהיגיון חדש במגמה להתיש את ישראל: למנוע ממנה יציבות ושגשוג, ולהעמיק את המתחים השזורים בה מאז היווסדה עד כדי תהליכי קריסה פנימיים. איום זה, שלא נתפס עד כה כקיומי, הולך ומתהווה כסוג חדש של איום קיומי, בדומה לאיום הטמון בקריסת המערכת החיסונית בגוף האדם.

כל ארגון צבאי, בשיטות לחימתו ובאופני התארגנותו, מושפע מערכיה וציפיותיה של החברה אותה הוא משרת. בהבנת המתח בו מיטלטלת החברה הישראלית היהודית בין מורשתה כחברה חלוצית לבין פנייתה לאורח חיים מערבי בחברה אזרחית-ליברלית, גיבשו ואימצו מפקדי צה"ל (החל מהרמטכ"ל אהוד ברק) תורת לחימה חדשה, מבוססת טכנולוגיה עילית. בהנחות היסוד לבניין כוח צה"ל הוצבה במודע השאיפה

לניצחון מובהק תוך מיצוי עליונות מודיעין ואש וצמצום התלות ברוח ההקרבה של הלוחמים .

לא מורך לב הוביל את מפקדי צה"ל לפיתוח שיטות הלחימה החדשות אלא מודעות לצורכי שימור הכוח וחיסכון בחיי החיילים במאבק באיום המשתנה של התשה ארוכת טווח. מגמות דומות התחוללו בצבא ארצות הברית, ואפילו הצבא הרוסי שאינו מחויב בדין וחשבון לחברה אזרחית-ליברלית נמנע מאז נסיגתו מאפגניסטן מחשיפת חייליו לסיכוני לחימה שאינם הכרחיים (כהימנעות מהפעלת מסגרות סדירות של כוחות יבשה בלחימה קרקעית בסוריה). ובכל זאת, בחברה הישראלית עדיין מצפים לתמונת ניצחון כמו במלחמות העבר, כמו למשל לוחמי צה"ל מניפים את דגל ישראל במרכז העיר עזה.

בספרו **האסטרטגיה-רבתי של האימפריה הרומית** מתאר אדוארד לוטוואק כיצד שלחה האימפריה את לגיונותיה לדיכוי המרד היהודי תוך הקפדה על שמירתם משחיקה מיותרת. בלחימה על מצדה, לדוגמה, בחרו בהטלת מצור ממושך ולא מיהרו להסתער על הצוקים התלולים. בניגוד לרומאים שהשכילו להתייחס במלוא הנחישות לאיום שהציב לדעתם מרד בפרובינציה קטנה על שלום האימפריה, מתקשה החברה הישראלית להכיר בעוצמת האיומים הסובבים אותה ולבחון באורח ביקורתי את הטיעון הרווח בדבר חלוף עידן האיומים הגדולים והצורך להשתחרר מרוח "האומה המגויסת".

המאמר התפרסם בגיליון יוני של ליברל.

* אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.